

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ, ЩО РЕГУЛЮЄ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

А.О. Матвійчук

*здобувач кафедри цивільного та господарського права
ВНЗ «Національна академія управління»*

Постановка проблеми. В ході роботи над дисертаційним дослідженням на тему «Особисті немайнові права у сфері охорони навколишнього природного середовища» нами було проведено, як видається, глибокий та всебічний аналіз однойменного об'єкта та сформульовано численні пропозиції щодо вдосконалення відповідного законодавства України. Однак ці пропозиції розпорошені у різних публікаціях. Окрім того, з плином часу, у зв'язку зі змінами у законодавстві, деякі пропозиції втрачають актуальність, або ж потребують певного доопрацювання. У зв'язку з цим видається доцільним об'єднати всі висловлені пропозиції у рамках однієї публікації з урахуванням необхідної їх актуалізації, надавши їм форму порівняльної таблиці до законопроекту як найбільш зручну для сприйняття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дана стаття ґрунтується на роботах автора, опублікованих раніше у різних наукових виданнях, а також оприлюднених у ході проведення різного роду наукових заходів (конференцій, читань тощо).

Мета статті полягає в узагальненні, систематизації та гармонізації висунутих автором цієї статті у різний час пропозицій щодо внесення змін та доповнень до законодавства України.

Основні результати дослідження. Нами запропоновано зміни до Конституції України, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України, а також Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та «Про судовий збір». Нижче наведемо коротке обґрунтування поданих пропозицій.

Щодо змін до Конституції України.

1. Статтю 22 Конституції України пропонується доповнити новим принципом нормотворчості, закріпленим у зарубіжному законодавстві, закріпивши

за прикладом Бельгії на рівні Основного Закону країни неможливість пом'якшення природоохоронного законодавства [1, с. 12]. Очікується, що такі доповнення сприятимуть підвищенню рівня захисту навколишнього природного середовища, а відтак – прав, що забезпечують природне існування фізичної особи.

2. Заміна у ст. 50 Конституції України слова «довкілля» словом «навколишнє природне середовище» викликана необхідністю внесення термінологічної ясності, уніфікації понятійного апарату на користь терміну, що має легальне визначення [2, с. 25]. Аналогічні зміни вносяться і до всіх інших законів, у т.ч. Цивільного кодексу України.

3. Термін «інформація про стан довкілля» пропонується замінити терміном «інформація, що стосується навколишнього природного середовища» з таких підстав. По-перше, необхідність уніфікації понятійного апарату, адже у вітчизняному законодавстві застосовується півдесятка термінів, значення яких частково збігається: інформація про стан довкілля, інформація про стан навколишнього природного середовища, інформація, що стосується довкілля, інформація, що стосується навколишнього середовища, екологічна інформація; в одному лише перекладі Орхуської конвенції українською мовою використано три з них. По-друге, разом з відповідними змінами до Законів України «Про інформацію» та «Про охорону навколишнього природного середовища» це дозволить отримати єдине (замість двох різних) легальне тлумачення змісту вказаного поняття. По-третє, зміна конструкції терміну з «... про стан» на «..., що стосується» дозволить привести назву інформації у відповідність до переліку відомостей, що її становлять, адже законодавець пішов шляхом включення до визначення інформації *про стан* довкілля (ст.13 Закону України «Про інформацію») та *про стан* навколишнього природного середовища (ст.25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища») і тих відомостей, які об'єктивно цього стану не стосуються, наприклад: екологічні прогнози, плани, програми, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, політика, інші відомості та/або дані [3, с. 15-16].

Термін «екологічна інформація» в українському законодавстві зазначається, як правило, у дужках після інших термінів (наприклад, у Законах України «Про інформацію», «Про охорону навколишнього природного середовища»), тобто, як синонім, і був введений виключно у зв'язку з ратифікацією Україною Орхуської конвенції. Однак синонімія корисна лише у художньому творі, а в нормативно-правових актах – неприпустима, а відтак термін «екологічна інформація» взагалі слід вилучити із актів національного законодавства. Що стосується україномовного тексту Орхуської конвенції, то у ній можна залишити термін «екологічна інформація», не зважаючи на невідповідний переклад, оскільки, по-перше, у Конвенції міститься визначення терміну «екологічна інформація» для цілей Конвенції [4, с. 8].

4. Доповнення ч.2 ст.50 Конституції України викликane необхідністю приведення Конституції України у відповідність до взятих на себе міжнародних зобов'язань, а також узгодження між собою положень національного зако-

нодавства. По-перше, можливість відмови у доступі до екологічної інформації передбачена безпосередньо Орхуською конвенцією, у ч. 3-4 ст. 4 якої встановлено 11 підстав для такої відмови, у тому числі в інтересах національної оборони та захисту самого навколишнього природного середовища. По-друге, окремими міжнародними договорами України встановлюється конфіденційність екологічної інформації (у розумінні Орхуської конвенції), зокрема мова йде про угоди між Україною та Японією, між Україною та Іспанією про продаж квот на викиди парникових газів. По-третє, безпосередньо законами України передбачено обмеження права на доступ до інформації про стан довкілля (ч. 3 ст. 13 Закону України «Про інформацію»), що є виправданим та обґрунтованим, однак формально суперечить ч. 2 ст. 50 Конституції України [5, с.29].

5. Однак зберігається заборона засекречення інформації про якість харчових продуктів та предметів побуту. При цьому термін «засекретити» замінено на використаний у Законі України «Про інформацію» «віднести до інформації з обмеженим доступом» з метою гармонізації положень національного законодавства.

Щодо змін до Цивільного кодексу України.

1. Термін «нематеріальні блага» зустрічається у ЦК України лише двічі – у ст. 177 та назві Глави 15, не має легального визначення і не несе жодного змістового навантаження, а лише узагальнює результати інтелектуальної і творчої діяльності, інформацію та особисті немайнові блага під спільною назвою. Єдиним результатом існування цього терміну є палка дискусія серед правників з приводу нематеріальної природи особистих немайнових благ, у тому числі їх безплідні намагання застосувати ці положення до особистих немайнових прав, передбачених ст. 293 ЦК України. Видається, що узагальнення перелічених благ під спільною назвою «нематеріальні блага» без розкриття значення цього терміну, спільних ознак таких благ тощо, є несуттєвим і непотрібним, оскільки лише вносить плутанину у правозастосування. Відтак пропонується цей термін вилучити, замінивши вказівкою на «інші блага» [6, с.20].

2. Пропонується доповнити ч.1 ст.272 ЦК України новим реченням такого змісту: «У випадках, передбачених законом, особисті немайнові права померлої особи можуть здійснюватися та захищатися іншими особами, у тому числі її спадкоємцями», а також внести ряд змін до ст.1219 ЦК України з метою зміни усталеного, однак з точки зору закону та реальних потреб сьогодення невиправданого підходу, згідно якого зі смертю особи припиняються її особисті немайнові права, а відтак і можливості їх захисту. Перші кроки на цьому шляху вже зроблені – відповідно до ч.4 ст.2 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» у разі смерті потерпілого його права та обов'язки, встановлені цим Законом, передаються та покладаються на осіб, які відповідно до ЦК України мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Однак це лише виняток із загального правила, тож станом на сьогоднішній день у разі смерті особи, що звернулася до суду за захистом особистих немайнових прав у сфері охорони навколишнього природного середовища, що, як правило, становить інтерес для

широкого кола осіб, справа буде просто закрита, а всю пророблену роботу доведеться починати спочатку. Таким чином запропоновані нами зміни до ст.272 ЦК України з урахуванням ч.2 ст.4 цього Кодексу дозволять узгодити між собою ч.4 ст.2 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» та приписи основного акта цивільного законодавства. Запропоновані зміни до ст.1219 ЦК України дозволять підвищити гарантії та можливості судового захисту права на сприятливе навколишнє природне середовище [7, с. 74].

3. Статтю 293 ЦК України пропонується розділити на три самостійні статті, зміст яких, на противагу існуючому становищу, відповідатиме назві. При цьому права на право на належні, безпечні і здорові умови праці, проживання, навчання просто виділяється у самостійну статтю; право на безпечні продукти споживання та на інформацію про їх якість не лише виділяється в окрему статтю, але і доповнюється вказівкою на правомочності, що складають структуру останнього з названих прав, з метою їх законодавчого (а не лише доктринального) визначення, а також гармонізації з положеннями ст.9 Закону України «Про інформацію». Разом з запропонованими термінологічними змінами це дозволить реалізувати принцип формальної визначеності норми права.

4. Пропонується закріпити право фізичної особи не просто на безпечне для життя і здоров'я, але й на сприятливе навколишнє природне середовище. По-перше, існуючий підхід не відповідає сучасним етико-філософським поглядам на проблеми екологічної етики та екологічної відповідальності людини. По-друге, існуюча редакція статті залишає широкий простір для маніпулювання екологічними нормативами, зокрема шляхом їх заниження для забезпечення відповідності реального стану навколишнього природного середовища встановленим мінімальним показникам безпеки. По-третє, однієї лише безпеки навколишнього природного середовища недостатньо для: 1) досягнення гідних умов життя найвищої соціальної цінності нашої держави – людини за умов усвідомлення відповідальності перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, як про це зазначається у преамбулі та ст.3 Конституції України; 2) забезпечення права кожного користуватися природними об'єктами права власності народу, адже «безпечне» навколишнє природне середовище не означає різноманітне, незмінне, багате, щедre, достатнє для кожного; 3) забезпечення здоров'я окремо взятої людини та нації загалом, збереження генофонду Українського народу, адже підтримання безпечності для людини навколишнього природного середовища може здійснюватися не лише шляхом підтримання та підвищення його якості, але і шляхом підтримання здоров'я людини на фоні погіршення стану навколишнього природного середовища; 4) підтримання екологічної рівноваги, що є обов'язком держави; 5) забезпечення вільного розвитку кожної особистості [8, с. 70; 9, с. 22].

5. Оскільки навколишнє природне середовище є основою і водночас необхідною умовою існування людей, діяльність, що призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу визначається незаконною. Така редакція норм закону не лише

розширює перелік способів заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, що визнаються незаконними, але і однозначно встановлює, що для визнання діяльності незаконною достатньо будь-якої з названих ознак (тобто або нищення, або псування, або забруднення, або заподіяння іншої шкоди), а не їх сукупності, як це має місце у чинній редакції ст.293 ЦК України. Водночас визначається, що припинення діяльності може відбуватися виключно за рішенням суду. Процесуальні особливості вирішення такого роду справ передбачені проектом змін до Цивільного процесуального кодексу України, а також до Закону України «Про судовий збір». Порядок обмеження та зупинення діяльності з підстав, визначених законом, доцільно врегулювати постановою Кабінету Міністрів України, для чого відповідні норми у проекті сформульовані як бланкетні [10, с. 8-21].

6. Термін «інформація про стан довкілля» пропонується замінити терміном «інформація, що стосується навколишнього природного середовища» з підстав, викладених вище. Водночас проектом розкривається структура особистого немайнового права на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, що сприятиме підвищенню гарантій реалізації цього права; перелік названих правомочностей узгоджений зі ст. 9 Закону України «Про інформацію». Уточнено, що право здійснюється з урахуванням обмежень, установлених законом, що кореспондує проекту ст. 50, а також положенням ст. 64 Конституції України. З використанням аналогічного підходу сформульоване право особи на інформацію про якість харчових продуктів і предметів побуту.

7. У статті 302 ЦК України перелік правомочностей особи, що входять до структури особистого немайнового права на інформацію, пропонується доповнити словом «створювати», що відповідає ст.9 Закону України «Про інформацію».

8. Пропонується вилучити п.1 ч.2 ст.1167 ЦК України як такий, що суперечить ч.5 ст.1187 цього Кодексу. Так, відповідно до ч.5 ст.1187 ЦК України особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану шкоду, якщо вона не доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого. Натомість відповідно до п.1 ч.2 ст.1167 ЦК України та з урахуванням ч. 1 зазначеної статті відповідальність за шкоду, заподіяну каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки настає без вини, однак лише у разі, якщо така шкода була заподіяна неправомірно. Обидві норми є спеціальними, прийняті одночасно, проте закладають різні підходи: або відшкодовується лише протиправно заподіяна шкода, або будь-яка, за винятком завданої внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого. Як наслідок, судова практика йде шляхом відмови у задоволенні позовних вимог про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок звичайної діяльності джерела підвищеної небезпеки, визнаючи на підставі п.1 ч.2 ст.1167 таку шкоду правомірно заподіяною, чим нівелюється увесь правовий інститут джерела підвищеної небезпеки. Окрім того пропонується доповнити назву ст.1167 ЦК України вказівкою на те, що викладені в ній підстави відповідальності за завдану моральну шкоду, а відтак і вся стаття є загальною по відношенню до

інших норм щодо відповідальності за таку шкоду, наприклад, завдану джерелом підвищеної небезпеки, малолітніми тощо, які не завжди включають таку ознаку шкоди, як протиправність її заподіяння.

Щодо змін до Господарського кодексу України.

1. Законами України визначено доволі вузький перелік відомостей (який до того ж є розпорошений по різних законодавчих актах), що не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом, а відтак і до комерційної таємниці, причому суб'єкти господарювання схильні до викривленого, максимально звуженого його тлумачення. Як наслідок, часто навіть органи державної влади стикаються з відмовами суб'єктів господарювання надавати ту чи іншу інформацію на їх запит на тій підставі, що запитувана інформація начебто становить комерційну таємницю (їх власну чи контрагента). Доповнення до ч.3 ст.36 ГК України покликані зменшити можливості зловживання суб'єктами господарювання інститутом комерційної таємниці з метою приховання тієї чи іншої інформації [11, с. 210].

2. Зміни до ст.246 ГК України зумовлені запропонованими нами змінами до ст.293 ЦК України. У ч.1 ст.246 вводиться загальне правило щодо того, що господарська діяльність може бути примусово обмежена, зупинена та/або припинена лише у випадках, передбачених законом, спрямована на захист суб'єктів господарювання від можливих зловживань з боку органів влади та місцевого самоврядування. Оскільки такі випадки вже передбачені різними законами України, їх перелік не наводиться. Уточнюється, що ані на державу, ані на територіальну громаду не може бути покладено тягар наслідків, пов'язаних із обмеженням, зупиненням або припиненням діяльності, що несла об'єктивну загрозу суспільству, – загрожувала життю і здоров'ю людей, призводила до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу чи в інших, прямо передбачених законом випадках. Такий підхід кореспондує ст.ст. 66 та 68 Конституції України, адже особа не може розраховувати на відшкодування збитків, якщо сама порушила свої конституційні обов'язки: не заподіювати шкоду природі, не посягати на права і свободи інших людей [10, с. 22].

Щодо змін до Кодексу адміністративного судочинства України.

1. Доповнення до ст.60 КАС України викликані тим, що у законодавстві України (починаючи з преамбули до Конституції України) часто згадується про інтереси майбутніх поколінь, їх можливості, потреби, обов'язки теперішнього покоління перед майбутнім, однак немає жодного процесуального механізму, який дозволив би виступити на захист інтересів майбутніх поколінь, якщо водночас відсутнє порушення прав тих, хто живе сьогодні. Право на звернення до адміністративного суду в інтересах майбутніх поколінь пропонується надати лише громадським об'єднань для упередження можливих зловживань цим правовим інструментом [12, с. 47].

2. Зміни до ст.61 КАС України сприяють гармонізації її положень з проектом ст. 60 цього Кодексу.

3. Доповнення до ст.99 КАС України викликані тим, що сьогодні установлено загальний строк для звернення до адміністративного суду щодо

оскарження нормативно-правових актів – 6 місяців, які відраховуються з моменту їх офіційної публікації. Позови, подані після закінчення цього строку, залишаються без розгляду на підставі ч.1 ст.100 КАС України. Як наслідок, після спливу 6 місяців з дня офіційного опублікування підзаконні нормативно-правові акти отримують свого роду «імунітет» від скасування у судовому порядку лише тому, що протягом перших півроку дії ці акти не було застосовані до особи, яка б могла звернутися до суду для їх оскарження. Така ситуація суперечить закріпленому у Конституції принципу законності, оскільки дозволяє існування та застосування підзаконних нормативно-правових актів, що суперечать актам вищої юридичної сили, однак не можуть бути скасовані за відсутності на це волі органу-видавника [5, с. 32-33].

Щодо змін до Цивільного процесуального кодексу України та до Закону України «Про судовий збір».

1. Зміни до ст.ст. 45-46 ЦПК України пропонуються з тих же підстав, що і доповнення до ст.60 КАС України, тобто для створення процесуального механізму, який дозволив би виступити на захист інтересів майбутніх поколінь за відсутності одночасного порушення прав тих, хто живе сьогодні. Це право пропонується надати лише громадським об'єднанням для упередження можливих зловживань та перетворення цього інструмента захисту інтересів на інструмент рейдерства [12, с. 46].

2. Усі інші зміни та доповнення, спрямовані на запровадження процесуального механізму припинення діяльності, що яка загрожує життю і здоров'ю людей, призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу за рішенням суду [10, с. 20]. Чинна редакція ст.246 Господарського кодексу України, ст.293 Цивільного кодексу України та деяких інших законів України передбачає підстави для припинення згаданої діяльності, однак механізм не визначений.

Для спорів цієї категорії визначено альтернативну підсудність.

Справи розглядаються в порядку позовного провадження, однак з деякими особливостями.

Позивачами у справах не можуть бути фізичні особи, підприємства, установи та організації, за винятком громадських організацій. Таке обмеження є запобіжним заходом для недопущення перетворення таких позовів на інструмент блокування діяльності суб'єкта господарювання. Натомість позивачами у цій категорії справ повинні бути суб'єкти, що представляють колективні інтереси, а не свої власні: органи місцевого самоврядування, органи державної влади, Омбудсмен та громадські об'єднання.

Відповідачами у справах є ті суб'єкти, діяльність яких підлягає припиненню. Для забезпечення захисту інтересів держави та територіальних громад як власників до участі у справі в якості третьої сторони повинні бути залучені відповідні державні органи – суб'єкти управління об'єктами державної власності та органи місцевого самоврядування, до сфери управління яких входять відповідачі. Орган місцевого самоврядування, на території якого знаходиться джерело загрози життю і здоров'ю людей, джерело шкоди навколишньому природному середовищу залучається до участі у справі в обов'язковому порядку в

якості третьої сторони, якщо він не є позивачем, оскільки за законом саме цей орган зобов'язаний дбати про інтереси відповідної територіальної громади.

Позивачі – органи влади, Омбудсмен та органи місцевого самоврядування позбавлені права на відмову від позову для уникнення ситуацій формального звернення цих суб'єктів до суду виключно під тиском громадськості без мети довести справу до кінця, а також можливостей зловживання цим правом для залякування потенційних відповідачів.

Розгляд справи повинен бути максимально публічним, для чого, по-перше, забороняється закритий розгляд справ цієї категорії, по-друге, за аналогією зі справами адміністративного судочинства щодо оскарження підзаконних нормативно-правових актів, встановлюється обов'язок опублікувати оголошення про відкриття провадження у справі у місцевому виданні, а також в одному з офіційних друкованих видань.

Оскільки позовні заяви про припинення діяльності, яка загрожує життю і здоров'ю людей, призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу подаються з метою захисту інтересів суспільства та виключно суб'єктами ладних повноважень, а також громадськими організаціями, пропонується звільнити позивачів від сплати судового збору у таких справах.

Щодо змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»

1. Запропоновані зміни гармонізують Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» з положеннями проекту змін до Конституції України та Цивільного кодексу України.

2. У ст.2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» за прикладом Еквадору та Болівії пропонується зміцнити охорону навколишнього природного середовища як самоцінності [1, с. 10].

3. Сьогодні положення щодо примусового припинення діяльності з метою захисту суспільних інтересів по-різному відображені у ЦК України, ГК України, Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища». Запропонована редакція ст.10 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» узгоджується з новою редакцією ст. 293 ЦК України та ст.246 ГК України [10, с. 19].

4. Мінприроди України має бути позбавлене повноважень на встановлення порядку надання інформації про стан навколишнього природного середовища у зв'язку з тим, що порядок надання такої інформації вже визначений у Законі України «Про доступ до публічної інформації». Водночас численні позови до Мінприроди України про оскарження виданого ним на виконання п. «к» ч.1 ст.20 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» повноважень акта, довели повному неспроможність цього органу влади виконувати вказану функцію [5, с. 32].

5. Нова редакція п. «д» ст.21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» узгоджує його положення із запропонованими змінами до ст.50 Конституції України та ст.293 ЦК України.

6. У новій редакції п. «ж» ст.21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» розширюється перелік позовів, з якими природоохоронні громадські організації можуть звернутися до суду. Станом на сьогодні цей перелік включає лише один пункт – про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Як результат, часто суди відмовляють громадським об'єднанням у прийнятті позовів про інший, окрім відшкодування шкоди, предмет, мотивуючи це відсутністю права на інший позов, що вкрай негативно позначається на можливостях громадських природоохоронних об'єднань виконувати свої функції [5, с. 31].

7. Новим пунктом «ї» ст.21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» громадські об'єднання наділяються правом ініціювати обмеження та/або зупинення господарської діяльності, що призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу, перешкоджає здійсненню екологічних прав громадян, що сприятиме підвищенню ефективності їх природоохоронної діяльності.

8. У назві та ч.1 ст.25 та ст.25-1 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» застосована термінологія приводиться у відповідність до Конституції України та ЦК України.

9. Пропонується вилучити ч.3 ст.50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», оскільки її зміст (враховуючи запропоновані зміни) повністю відображений у ст.10 цього Закону.

10. У ст.69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» пропонується вирішити питання, яке на практиці має протилежні підходи, а саме: чи можливе порушення екологічних прав без порушення природоохоронного законодавства? Запропоновані зміни дають ствердну відповідь на це питання, що кореспондує приписам Конституції України про пріоритет людського життя, а також положенням ЦК України щодо примату особистих немайнових прав та безумовної відповідальності за їх порушення. Враховуючи суспільну небезпечність порушення екологічних прав громадян, зокрема права на сприятливе навколишнє природне середовище, встановлюється принцип вини заподіювача шкоди, а також підвищений рівень відповідальності: завдана шкода має бути відшкодована, крім випадків, коли вона виникла внаслідок стихійних природних явищ чи навмисних дій потерпілих.

11. Слова «громадські організації» в усіх відмінках замінити словами «громадські об'єднання» у відповідних відмінках для приведення термінології у відповідність до Закону України «Про громадські об'єднання».

Щодо змін до Закону України «Про інформацію».

Зміни до Закону України «Про інформацію» здебільшого зумовлені необхідністю приведення його термінології у відповідність до Конституції України та ЦК України.

1. Частина 1 ст.13 Закону України «Про інформацію» вилучається для усунення колізій зі ст.25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», бо норми є однопредметні.

2. Частина 3 ст.13 Закону України «Про інформацію» доповнюється у зв'язку з необхідністю привести її у відповідність до міжнародних договорів України, якими передбачено численні винятки з правила про відкритість інформації, що стосується навколишнього природного середовища; з цієї ж підстави вносяться зміни до ч.4 ст.21 зазначеного Закону [5, с. 33].

Щодо змін до Закону України «Про доступ до публічної інформації»

Зміни до ст.13 Закону України «Про доступ до публічної інформації» носять редакційний характер і, практично не змінюючи зміст статті, значно спрощують його розуміння. Однак розширюється коло розпорядників публічної інформації у частині суспільно необхідної інформації за рахунок юридичних осіб, що не є суб'єктами господарювання. Частина 4 ст.13 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вилучається, оскільки не несе змістового навантаження, а лише дублює положення преамбули.

Водночас у ст.13 та ст.20 Закону «Про доступ до публічної інформації» має місце уніфікація термінології шляхом заміни терміну «інформація про стан довкілля» (вилученого з Закону України «Про інформацію») на термін «інформація, що стосується навколишнього природного середовища».

Чинна редакція	Запропонована редакція
Конституція України	
Стаття 22. .... При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.	Стаття 22. .... При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, <i>зменшення захисту навколишнього природного середовища.</i>
Стаття 50. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.	Стаття 50. Кожен має право на <i>сприятливе навколишнє природне середовище</i> та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право на <i>інформацію, що стосується навколишнього природного середовища. Така інформація не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України.</i> <i>Кожному гарантується право на інформацію про якість харчових продуктів і предметів побуту. Віднесення такої інформації до інформації з обмеженим доступом не допускається.</i>

Цивільний кодекс України	
Глава 15. НЕМАТЕРІАЛЬНІ БЛАГА	Глава 15. ІНШІ БЛАГА
<p>Стаття 177. Види об'єктів цивільних прав</p> <p>1. Об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага.</p>	<p>Стаття 177. Види об'єктів цивільних прав</p> <p>1. Об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також <i>інші блага</i>.</p>
<p>Стаття 270. Види особистих немайнових прав</p> <p>1. Відповідно до Конституції України фізична особа має право на життя, право на охорону здоров'я, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на свободу та особисту недоторканність, право на недоторканність особистого і сімейного життя, право на повагу до гідності та честі, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на недоторканність житла, право на вільний вибір місця проживання та на свободу пересування, право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 270. Види особистих немайнових прав</p> <p>1. Відповідно до Конституції України фізична особа має право на життя, право на охорону здоров'я, право на <i>сприятливе навколишнє середовище</i>, право на свободу та особисту недоторканність, право на недоторканність особистого і сімейного життя, право на повагу до гідності та честі, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на недоторканність житла, право на вільний вибір місця проживання та на свободу пересування, право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 272. Здійснення особистих немайнових прав</p> <p>1. Фізична особа здійснює особисті немайнові права самостійно. В інтересах малолітніх, неповнолітніх, а також повнолітніх фізичних осіб, які за віком або за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої особисті немайнові права, їхні права здійснюють батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники.</p> <p>....</p>	<p>Стаття 272. Здійснення особистих немайнових прав</p> <p>1. Фізична особа здійснює особисті немайнові права самостійно. В інтересах малолітніх, неповнолітніх, а також повнолітніх фізичних осіб, які за віком або за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої особисті немайнові права, їхні права здійснюють батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники. <i>У випадках, передбачених законом, особисті немайнові права померлої особи можуть здійс-</i></p>

	<p>нюватися та захищатися іншими особами, у тому числі її спадкоємцями.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 293. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля</p> <p>1. Фізична особа має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на достовірну інформацію про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її збирання та поширення.</p> <p>2. Діяльність фізичної та юридичної особи, що призводить до нищення, псування, забруднення довкілля, є незаконною. Кожен має право вимагати припинення такої діяльності.</p> <p>Діяльність фізичної та юридичної особи, яка завдає шкоди довкіллю, може бути припинена за рішенням суду.</p> <p>3. Фізична особа має право на безпечні для неї продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту).</p> <p>4. Фізична особа має право на належні, безпечні і здорові умови праці, проживання, навчання тощо.</p>	<p>Стаття 293. Права у сфері охорони навколишнього природного середовища</p> <p>1. Фізична особа має право на сприятливе навколишнє природне середовище. Сприятливим є навколишнє природне середовище у стані, ідеальному для повноцінного життя людини у гармонії із природою та суспільством.</p> <p>2. Діяльність, що призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу, є незаконною і обмежується або зупиняється у встановленому законодавством порядку, або припиняється за рішенням суду.</p> <p>3. Фізична особа має право на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, що включає, не обмежуючись цим, можливість безперешкодно створювати, шукати, збирати, одержувати, зберігати, поширювати і використовувати цю інформацію за винятком обмежень, встановлених законом.</p>
<p>Відсутня</p>	<p>Стаття 294. Право на безпечні продукти споживання</p> <p>1. Фізична особа має право на безпечні для неї продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту).</p> <p>2. Фізична особа має право на інформацію про якість харчових продуктів та предметів побуту, що включає, не обмежуючись цим, можливість безперешкодно створювати, шукати, збирати, одержувати, зберігати, поширювати і використовувати цю інформацію, за винятком обмежень, встановлених законом.</p>

<p>Відсутня</p>	<p>Стаття 295. Право на належні, безпечні і здорові умови праці, проживання, навчання тощо</p> <p>1. Фізична особа має право на належні, безпечні і здорові умови праці, проживання, навчання тощо.</p>
<p>Стаття 302. Право на інформацію</p> <p>1. Фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 302. Право на інформацію</p> <p>1. Фізична особа має право вільно <i>створювати</i>, збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 1167. Підстави відповідальності за завдану моральну шкоду</p> <p>...</p> <p>2. Моральна шкода відшкодовується незалежно від вини органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, фізичної або юридичної особи, яка її завдала:</p> <p>1) якщо шкоди завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки;</p> <p>2) якщо шкоди завдано фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту або виправних робіт;</p> <p>3) в інших випадках, встановлених законом.</p>	<p>Стаття 1167. Загальні підстави відповідальності за завдану моральну шкоду</p> <p>...</p> <p>2. Моральна шкода відшкодовується незалежно від вини органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, фізичної або юридичної особи, яка її завдала:</p> <p>1) <i>Вилучити</i>;</p> <p>2) якщо шкоди завдано фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту або виправних робіт;</p> <p>3) в інших випадках, встановлених законом.</p>
<p>Стаття 1219. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини</p> <p>1. Не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема:</p>	<p>Стаття 1219. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини</p> <p>1. Не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема:</p>

1) особисті немайнові права; ...	1) особисті немайнові права, <i>нерозривно пов'язані з особою спадкодавця;</i> ... 6) <i>інші права та обов'язки, нерозривно пов'язані з особою спадкодавця.</i>
Господарський кодекс України	
Стаття 36. Неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею ... 3. Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.	Стаття 36. Неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею ... 3. Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання. <i>Не є розголошенням комерційної таємниці передача відомостей, що становлять комерційну таємницю, органам державної влади та/або місцевого самоврядування у порядку та обсягах, необхідних для виконання наданих їм законом повноважень.</i>
Стаття 246. Обмеження та заупинення діяльності суб'єкта господарювання 1. Здійснення будь-якої господарської діяльності, що загрожує життю і здоров'ю людей або становить підвищену небезпеку для довкілля, забороняється. 2. У разі здійснення господарської діяльності з порушенням екологічних вимог діяльність суб'єкта господарювання може бути обмежена або заупинена Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, а також іншими	Стаття 246. Обмеження, заупинення та припинення діяльності суб'єкта господарювання 1. <i>Господарська діяльність може бути примусово обмежена, заупинена та/або припинена лише у випадках, передбачених законом.</i> 2. <i>Якщо господарська діяльність була обмежена, заупинена та/або припинена як така, що загрозувала життю і здоров'ю людей, призводила до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу, а також в інших випадках, передбачених законом,</i>

<p>уповноваженими органами в порядку, встановленому законом.</p> <p>...</p>	<p><i>збитки, завдані суб'єкту господарювання, його власникам, засновникам, учасникам та контрагентам унаслідок такого обмеження, зупинення чи припинення його господарської діяльності, не відшкодовуються.</i></p> <p>...</p>
<p align="center">Кодекс адміністративного судочинства України</p>	
<p>Стаття 60. Участь у справі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб</p> <p>1. У випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до адміністративного суду із адміністративними позовами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб і брати участь у цих справах. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні надати адміністративному суду докази, які підтверджують наявність поважних причин, що унеможливають самостійне звернення цих осіб до адміністративного суду для захисту своїх прав, свобод та інтересів.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 60. Участь у справі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб</p> <p>1. У випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до адміністративного суду із адміністративними позовами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб і брати участь у цих справах. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні надати адміністративному суду докази, які підтверджують наявність поважних причин, що унеможливають самостійне звернення цих осіб до адміністративного суду для захисту своїх прав, свобод та інтересів.</p> <p><i>Громадські об'єднання можуть звертатися до адміністративного суду в інтересах майбутніх поколінь.</i></p> <p>...</p>

<p>Стаття 61. Особливості повноважень органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб у суді</p> <p>1. Органи та особи, які визначені у статті 60 цього Кодексу і звертаються до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів інших осіб, не можуть закінчувати справу примиренням.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 61. Особливості повноважень органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб у суді</p> <p>1. Органи та особи, які <i>звертаються до адміністративного суду у порядку, встановленому статтею 60 цього Кодексу, не можуть закінчувати справу примиренням (крім випадку звернення громадських об'єднань в інтересах майбутніх поколінь).</i></p> <p>...</p>
<p>Стаття 99. Строк звернення до адміністративного суду</p> <p>...</p> <p>6. Відсутній</p>	<p>Стаття 99. Строк звернення до адміністративного суду</p> <p>...</p> <p>6. <i>Строк для звернення до адміністративного суду щодо оскарження нормативно-правових актів не обмежується.</i></p>
<p>Цивільний процесуальний кодекс України</p>	
<p>Стаття 45. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб</p> <p>1. У випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб, або державних чи суспільних інтересів та брати участь у цих справах. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні надати суду документи, які підтверджують наявність поважних причин, що унеможливають самостійне звернення цих осіб до суду для захисту своїх прав, свобод та інтересів.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 45. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб</p> <p>1. У випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб, або державних чи суспільних інтересів, <i>у тому числі інтересів майбутніх поколінь</i>, та брати участь у цих справах. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні надати суду документи, які підтверджують наявність поважних причин, що унеможливають самостійне звернення цих осіб до суду для захисту своїх прав, свобод та інтересів.</p> <p>...</p>

<p>Стаття 46. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб</p> <p>1. Органи та інші особи, які відповідно до статті 45 цього Кодексу звернулися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах, мають процесуальні права й обов'язки особи, в інтересах якої вони діють, за винятком права укладати мирову угоду.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 46. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб</p> <p>1. Органи та інші особи, які відповідно до статті 45 цього Кодексу звернулися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах, мають процесуальні права й обов'язки особи, в інтересах якої вони діють, за винятком права укладати мирову угоду.</p> <p><i>Громадські об'єднання, які звернулися до суду в інтересах майбутніх поколінь, мають усі процесуальні права та обов'язки позивача.</i></p> <p>...</p>
<p>Стаття 110. Підсудність справ за вибором позивача</p> <p>...</p> <p>13¹. Відсутня</p> <p>...</p>	<p>Стаття 110. Підсудність справ за вибором позивача</p> <p>...</p> <p>13¹. Позови про припинення діяльності, яка загрожує життю і здоров'ю людей, призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу розглядаються за місцем знаходження джерела такої загрози/шкоди, або за місцем заподіяння шкоди, або за місцем знаходження відповідача.</p> <p>...</p>
<p>Розділ III ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ</p> <p>Глава 9. Особливості провадження у справах про припинення діяльності, яка загрожує життю і здоров'ю людей, призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу</p> <p>Відсутня</p>	<p>Розділ III ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ</p> <p>Глава 9. Особливості провадження у справах про припинення діяльності, яка загрожує життю і здоров'ю людей, призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу</p> <p>Стаття 233¹. Особи, які беруть участь у справі</p> <p>1. Позивачем у справах, передбачених цією главою, можуть бути органи</p>

	<p>державної влади, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи місцевого самоврядування та громадські об'єднання.</p> <p>2. Відповідачем у справах, передбачених цією главою, є юридична або фізична особа, діяльність якої підлягає припиненню. Якщо припиненню підлягає спільна діяльність кількох осіб, то відповідачами є усі особи-учасники спільної діяльності.</p> <p>3. Якщо відповідачем у справі є суб'єкт господарювання державного сектору економіки, суд залучає до участі у справі в якості третьої особи уповноважений державний орган, до сфери управління якого належить відповідач.</p> <p>4. Якщо відповідачем у справі є суб'єкт господарювання, заснований на комунальній власності, суд залучає до участі у справі в якості третьої особи відповідний орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого входить відповідач.</p> <p>5. Органи місцевого самоврядування, на території яких знаходиться джерело загрози життю і здоров'ю людей, джерело шкоди навколишньому природному середовищу, якщо вони не є позивачами, залучаються судом до участі у справі у справі в якості третьої особи.</p> <p>Стаття 233². Права та обов'язки сторін, що беруть участь у справі</p> <p>1. Позивачі користуються усіма процесуальними правами, передбаченими цим Кодексом, за винятком права відмовитися від позову (крім позивачів – громадських об'єднань).</p> <p>2. Відповідачі користуються усіма процесуальними правами, передбаченими цим Кодексом.</p>
--	---

	<p>Стаття 233³. Публічність розгляду справи</p> <p>1. Закритий судовий розгляд у цій категорії справ не допускається.</p> <p>2. У разі відкриття провадження у справі суд зобов'язує відповідача опублікувати оголошення про це у місцевому виданні, а також в одному з офіційних друкованих видань.</p> <p>Оголошення повинно містити відомості про позивача, відповідача і третіх осіб, підставу і предмет позову, дату, час і місце розгляду справи.</p> <p>Оголошення повинно бути опубліковане не пізніше як за 14 днів до судового розгляду.</p> <p>Якщо оголошення опубліковано своєчасно, вважається, що всі заінтересовані особи належним чином повідомлені про судовий розгляд справи. Скарги на судові рішення в цій справі таких осіб, якщо вони не брали участі у справі, залишаються без розгляду.</p>
Закон України «Про судовий збір»	
<p>Стаття 5. Пільги щодо сплати судового збору</p> <p>1. Від сплати судового збору звільняються:</p> <p>...</p> <p>25) Відсутній</p>	<p>Стаття 5. Пільги щодо сплати судового збору</p> <p>1. Від сплати судового збору звільняються:</p> <p>...</p> <p>25) <i>позивачі – у справах про припинення діяльності, яка загрожує життю і здоров'ю людей, призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу.</i></p>
Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»	
<p>Стаття 2. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища</p> <p>Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються цим Законом, а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про</p>	<p>Стаття 2. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища</p> <p>Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються цим Законом, а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про</p>

<p>надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством.</p>	<p>надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством.</p> <p><i>Якщо положення законодавства з питань охорони навколишнього природного середовища допускає його неоднозначне (множинне) тлумачення, таке тлумачення повинно здійснюватися на користь навколишнього природного середовища.</i></p>
<p>Стаття 10. Гарантії екологічних прав громадян</p> <p>...</p> <p>Діяльність, що перешкоджає здійсненню права громадян на безпечне навколишнє природне середовище та інших їх екологічних прав, підлягає припиненню в порядку, встановленому цим Законом та іншим законодавством України.</p>	<p>Стаття 10. Гарантії екологічних прав громадян</p> <p>...</p> <p><i>Діяльність, що призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу, перешкоджає здійсненню екологічних прав громадян, є незаконною і обмежується, зупиняється та/або припиняється в установленому законодавством порядку.</i></p> <p><i>Збитки, завдані суб'єкту господарювання внаслідок обмеження, зупинення та/або припинення його діяльності з підстав, вказаних у частині третій цієї статті, не відшкодовуються.</i></p>
<p>Стаття 20. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів</p> <p>До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, належать:</p> <p>...</p> <p>к) встановлення порядку надання інформації про стан навколишнього природного середовища;</p>	<p>Стаття 20. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів</p> <p>Пункт «к» частини першої статті 20 вилучити.</p>

<p>Стаття 21. Повноваження громадських організацій у галузі охорони навколишнього природного середовища</p> <p>Громадські природоохоронні організації мають право:</p> <p>...</p> <p>д) вільного доступу до екологічної інформації;</p> <p>...</p> <p>ж) подавати до суду позови про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, в тому числі здоров'ю громадян і майну громадських організацій;</p> <p>...</p> <p>і) Відсутній</p>	<p>Стаття 21. Повноваження громадських організацій у галузі охорони навколишнього природного середовища</p> <p>Громадські природоохоронні організації мають право:</p> <p>...</p> <p>д) на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, що включає, не обмежуючись цим, можливість вільно створювати, шукати, збирати, одержувати, зберігати, поширювати і використовувати цю інформацію, за винятком обмежень, встановлених законом;</p> <p>ж) звертатися до суду з метою захисту прав фізичних осіб, зокрема на сприятливе навколишнє природне середовище та на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, захисту навколишнього природного середовища, зокрема відшкодування шкоди, припинення діяльності, що призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу;</p> <p>...</p> <p>і) ініціювати обмеження та/або зупинення господарської діяльності, що призводить до нищення, псування, забруднення чи заподіяння іншої шкоди навколишньому природному середовищу, перешкоджає здійсненню екологічних прав громадян.</p>
<p>Стаття 25. Інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)</p> <p>Інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про:</p> <p>...</p>	<p>Стаття 25. Інформація, що стосується навколишнього природного середовища (екологічна інформація)</p> <p>Інформація, що стосується навколишнього природного середовища (екологічна інформація), – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про:</p> <p>...</p>

<p>Стаття 25-1. Екологічне інформаційне забезпечення</p> <p>Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, а на території Автономної Республіки Крим – орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, діяльність яких може негативно вплинути або впливає на стан навколишнього природного середовища, життя і здоров'я людей, зобов'язані забезпечувати вільний доступ населення до інформації про стан навколишнього природного середовища.</p>	<p>Стаття 25-1. Екологічне інформаційне забезпечення</p> <p>Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, а на території Автономної Республіки Крим – орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, діяльність яких може негативно вплинути або впливає на стан навколишнього природного середовища, життя і здоров'я людей, зобов'язані забезпечувати вільний доступ населення до інформації, <i>що стосується</i> навколишнього природного середовища.</p>
<p>Стаття 50. Екологічна безпека</p> <p>... Діяльність фізичних та юридичних осіб, що завдає шкоди навколишньому природному середовищу, може бути припинена за рішенням суду.</p>	<p>Стаття 50. Екологічна безпека</p> <p>Частину третю статті 50 вилучити.</p>
<p>Стаття 69. Особливості застосування цивільної відповідальності</p> <p>Шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, підлягає компенсації в повному обсязі підлягає компенсації в повному обсязі.</p> <p>Особи, яким завдано такої шкоди, мають право на відшкодування неодержаних прибутків за час, необхідний для відновлення здоров'я, якості навколишнього природного середовища, відтворення природних ресурсів до стану, придатного для використання за цільовим призначенням.</p>	<p>Стаття 69. Особливості застосування цивільної відповідальності</p> <p>Шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, а також шкода, заподіяна громадянам унаслідок порушення їх екологічних прав, не пов'язаного з порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, відшкодовується в повному обсязі особами, які винні у заподіянні такої шкоди, якщо вони не доведуть, що шкода виникла внаслідок стихійних природних явищ чи навмисних дій потерпілих.</p>

<p>Особи, що володіють джерелами підвищеної екологічної небезпеки, зобов'язані компенсувати заподіяну шкоду громадянам та юридичним особам, якщо не доведуть, що шкода виникла внаслідок стихійних природних явищ чи навмисних дій потерпілих.</p> <p>Шкода, заподіяна довкіллю у зв'язку з виконанням угоди про розподіл продукції, підлягає відшкодуванню відповідно до вимог статті 29 Закону України «Про угоди про розподіл продукції».</p>	<p>Шкода, заподіяна навколишньому природному середовищу у зв'язку з виконанням угоди про розподіл продукції, підлягає відшкодуванню відповідно до вимог статті 29 Закону України «Про угоди про розподіл продукції».</p>
	<p><i>У тексті Закону слова «громадські організації» в усіх відмінках замінити словами «громадські об'єднання» у відповідних відмінках.</i></p>
<p align="center">Закон України «Про інформацію»</p>	
<p>Стаття 13. Інформація про стан довкілля (екологічна інформація)</p> <p>1. Інформація про стан довкілля (екологічна інформація) –</p> <p>відомості та/або дані про:</p> <p>стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими;</p> <p>фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми);</p> <p>стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля; інші відомості та/або дані.</p> <p>2. Правовий режим інформації про стан довкілля (екологічної інформації) визначається законами України та</p>	<p>Стаття 13. Інформація, що стосується навколишнього природного середовища</p> <p>1. Вилучити</p> <p>2. Правовий режим інформації, що стосується навколишнього природного середовища (екологічної інформації), визначається законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.</p> <p>3. Інформація, що стосується навколишнього природного середовища, крім інформації про місце розташування військових об'єктів, а також в інших випадках, передбачених Конституцією, міжнародними договорами та Законами України, не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.</p>

<p>міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.</p> <p>3. Інформація про стан довкілля, крім інформації про місце розташування військових об'єктів, не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.</p>	
<p>Стаття 21. Інформація з обмеженим доступом</p> <p>...</p> <p>4. До інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені такі відомості:</p> <p>1) про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 21. Інформація з обмеженим доступом</p> <p>...</p> <p>4. До інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені такі відомості <i>та/або дані</i>:</p> <p>1) <i>ті, що стосуються навколишнього природного середовища, за винятками, встановленими Конституцією, міжнародними договорами та законами України;</i></p> <p>1¹) про якість харчових продуктів і предметів побуту;</p> <p>...</p>
	<p><i>У тексті Закону слова «про стан довкілля» та «екологічна інформація» у всіх відмінках замінити словами «що стосується навколишнього природного середовища», слова «(екологічна інформація)» в усіх відмінках вилучити.</i></p>
<p>Закон України «Про доступ до публічної інформації»</p>	
<p>Стаття 13. Розпорядники інформації</p> <p>1. Розпорядниками інформації для цілей цього Закону визнаються:</p> <p>1) суб'єкти владних повноважень – органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання;</p>	<p>Стаття 13. Розпорядники інформації</p> <p>1. Розпорядниками інформації для цілей цього Закону визнаються суб'єкти владних повноважень – органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання.</p>

2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, – стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів;

3) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, – стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків;

4) суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, – стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

2. До розпорядників інформації, зобов'язаних оприлюднювати та надавати за запитами інформацію, визначену в цій статті, у порядку, передбаченому цим Законом, прирівнюються суб'єкти господарювання, які володіють:

1) інформацією про стан довкілля;

2) інформацією про якість харчових продуктів і предметів побуту;

3) інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян;

4) іншою інформацією, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною інформацією).

3. На розпорядників інформації, визначених у пунктах 2, 3, 4 частини першої та в частині другій цієї статті, вимоги цього Закону поширюються лише в частині оприлюднення та надання відповідної інформації за запитами.

2. *Розпорядниками інформації також визнаються:*

1) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, – стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів;

2) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, – стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків;

3) суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, – стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

4) усі суб'єкти господарювання, а також юридичні особи, що не є суб'єктами господарювання – стосовно інформації, що стосується навколишнього природного середовища, інформації про якість харчових продуктів і предметів побуту, про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян, а також іншої інформації, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною інформацією).

3. *Вилучити*

4. *Вилучити*

<p>4. Усі розпорядники інформації незалежно від нормативно-правового акта, на підставі якого вони діють, при вирішенні питань щодо доступу до інформації мають керуватися цим Законом.</p>	
<p>Стаття 20. Строк розгляду запитів на інформацію</p> <p>...</p> <p>2. У разі якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 20. Строк розгляду запитів на інформацію</p> <p>...</p> <p>2. У разі якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, <i>навколишнього природного середовища</i>, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту.</p> <p>...</p>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Матвійчук А.О.* Особисте немайнове право на сприятливе навколишнє природне середовище: порівняльно-правовий аналіз / А.О. Матвійчук // Юридична наука. – 2012. – № 11. – С. 7-13.
2. *Матвійчук А.О.* Особисте немайнове право на сприятливе навколишнє природне середовище: проблеми понятійного апарату/ А.О. Матвійчук // Юридична наука. – 2012. – №12. – С. 21-28.
3. *Матвійчук А.О.* Особисте немайнове право на інформацію про стан навколишнього природного середовища: проблеми термінології / А.О. Матвійчук// Юридична наука. – 2014. – №1. – С. 7-18.
4. *Матвійчук А.О.* Особисте немайнове право особи на інформацію про стан навколишнього природного середовища: постановка проблеми/ А.О. Матвійчук// Юридична наука. – 2013. – №12. – С. 7-14.
5. *Матвійчук А.О.* Практичні проблеми та тенденції захисту особистого немайнового права на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища (за матеріалами судової практики) / А.О. Матвійчук // Юридична наука. – 2014. – № 5. – С. 15-35.
6. *Матвійчук А.О.* Ознаки об'єкта особистого немайнового права на сприятливе навколишнє природне середовище / А.О.Матвійчук // Часопис академії адвокатури. – 2013. – № 2. – С. 18-23.
7. *Матвійчук А.О.* Окремі питання захисту цивільно-правовими способами особистого немайнового права фізичної особи на сприятливе навколишнє природне середовище/ А.О. Матвійчук// Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 10. – С. 69-75.

8. *Матвійчук А.О.* Об'єкт особистого немайнового права на сприятливе навколишнє природне середовище: проблемні питання/ А.О. Матвійчук // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – С. 68-73.

9. *Матвійчук А.О.* Особисте немайнове право на сприятливе навколишнє природне середовище: проблеми понятійного апарату/ А.О.Матвійчук // Юридична наука. – 2012. – №12. – С. 21-28.

10. *Матвійчук А.О.* Припинення діяльності, що завдає шкоди довкіллю, як спосіб захисту особистого немайнового права на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище/ А.О.Матвійчук // Юридична наука. – 2014. – № 2. – С. 7-23.

11. *Матвійчук А.О.* Шляхи вдосконалення законодавства в частині забезпечення особистого немайнового права фізичної особи на екологічну інформацію/ А.О. Матвійчук // XII Международный научно-практический конгресс «Объединение экономистов и правоведов – ключ к новому этапу развития» (г. Берн, Швейцария, 29 ноября 2013 года). – Женева, Минск, Одесса, Санкт-Петербург, 2013. – Т. 2. – С. 208-211.

12. *Матвійчук А.О.* Право майбутніх поколінь на сприятливе навколишнє природне середовище: реалії та перспективи/ А.О. Матвійчук // Юридична наука. – 2013. – № 4. – С.43-50.

Матвійчук А.О. Шляхи вдосконалення законодавства України, що регулює питання здійснення особистих немайнових прав у сфері охорони навколишнього природного середовища

У даній статті узагальнені, систематизовані та актуалізовані запропоновані автором у різний час пропозиції щодо внесення змін та доповнень до законодавства України, що регулює питання здійснення особистих немайнових прав у сфері охорони навколишнього природного середовища, підготовлені в рамках роботи над дисертаційним дослідженням. Зазначені пропозиції оформлені як порівняльна таблиця до законопроекту та супроводжуються короткими поясненнями.

Ключові слова: особисті немайнові права, навколишнє природне середовище, екологічна інформація.

Матвейчук А.А. Пути совершенствования законодательства Украины, регулирующего вопросы осуществления личных неимущественных прав в сфере охраны окружающей природной среды

В данной статье обобщены, систематизированы и актуализированы представленные автором в разное время предложения о внесении изменений и дополнений в законодательство Украины, регулирующего вопросы осуществления личных неимущественных прав в сфере охраны окружающей природной среды, подготовленные в рамках работы над диссертационным исследованием. Указанные предложения оформлены как сравнительная таблица к законопроекту и сопровождаются краткими пояснениями.

Ключевые слова: личные неимущественные права, окружающая природная среда, экологическая информация.

Matviichuk A.O. Ways to Improve Ukrainian Legislation, Which Regulates Personal Non-Property Rights in the Sphere of Natural Environmental Protection

In this article suggestions of changes and additions to Ukrainian legislation, which regulates personal non-property rights in the sphere of natural environmental protection,

made by the author in different time under thesis work, are generalized systemized and updated. Mentioned suggestions are performed as comparison table to a law project and are accompanied by short explanations.

Key words: *personal non-property rights, natural environment, environmental information.*

Стаття надійшла до редакції 20.08.2014.